

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, št. za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2857 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v objavo: n. pr. (November 1-20) poleg valoga imena in naslova pomeni, da vam je s tem davcom potekla naročnina. Posvetite jo poslušalstvu, da se vam ne ustavi list.

PRIVATNI BIZNIŠKI INTERESI IN DRŽAVNI KONSTABLERJI.

Kdo in kaj so državni konstablerji, katere ljudstvo imenuje "črne kozake" v državah, v katerih je ta četa uvedena? Mesto da bi jim rekli državni konstablerji ali "črni kozaki", bi jih lahko tudi imenovali žandarje na konjih. Konstablerji patrolirajo po državnih in okrajnih cestah, ob času stavke pa preganjajo stavkajoče delavce. Razlika med žandarji v starem kraju in med njimi je v tem, da žandarji opravljajo to delo peš, konstablerji pa na konjih. In ker so kozaki v carski Rusiji tudi preganjali stavkajoče delavce in so bili golo orodje carskega režima, je ljudstvo v Pennsylvaniji in v drugih državah krstilo državne konstablerje za "črne kozake", ker nosijo temno uniformo.

V državah, v katerih še nimajo državnih konstablerjev, se najbolj zanje navdušujejo privatni bizniški interesi, ker se zavedajo, da jim bodo zvesto služili ob času delavske stavke.

Med države, ki še niso osrečene z žandarnerijo na konju, spada tudi država Illinois. Že večkrat je bil napravljen poizkus, da tudi Illinois dobi "črne kozake", a ta poizkus je dozdaj še vselej spodletel, ker so poslanci iz farmerskih okrajev glasovali proti, boječ se svojih volilcev, ker bi farmerji ne imeli od žandarjev na konju prav nobene koristi, ampak le škodo. Povišali bi se davki, ker se brez denarja ne more vzdrževati ta četa, ki jo velepodjetniki potrebujejo za krotitev stavkajočih delavcev in razbijanje stavk.

Zdaj je trgovska zbornica države Illinois, največja nasprotnica strokovno organiziranega delavstva, ki prizna podjetnikom in veliki denarni močnji pravico do organizacije, odreka pa to pravico delavcem, povabila v Chicagu Ralph C. Stropa, kapitana državne policije v Michiganu, da opravi misijonsko delo v državi Illinois v interesu bankirjev in veleindustrijalcev.

V Michiganu je bila državna policija ali žandarmenija ustanovljena leta 1917 pod pretvezo, da čuva tovarne pred napadom tujcemcev. Če so tujcemci ugrožali tovarne s stavko ali na kateri drug način, tega žandarmenjski kapitan ni povedal. Na shodu, ki so ga priredili privatni velebizniški interesi, je bilo tri sto delegatov, ki imajo seveda nalogo, da kapitanove besede raznesejo po vsej državi in pridno agitirajo za ustanovitev državne policije, da bodo privatni velebizniški interesi lahko ob času delavske stavke imeli ljudi na razpolago, o katerih so prepričani, da ne bodo imeli količine za pasom, kadar jim bo ukazano, da se navale štrajkujoče delavce.

Trgovska zbornica je zastopnica vseh privatnih bizniških interesov in za to se trudi, da bo država Illinois osrečena z državno policijo. Pričela je s to kampanjo, še predno je bila državna legislatura sklicana k zasedanju. To pokazuje, da želi trgovska zbornica kot zastopnica privatnih bizniških interesov doseči za vsako ceno, kar je preje privatnim bizniškim interesom spodletelo. To prizadevanje pa kliče strokovno organiziranemu delavstvu, da mora biti na straži, ako noče, da bodo ob času stavke žandarji na konjih pretepali delavce, sploh tako ravnavali z njimi kot ob času stavke jeklarskih delavcev v Pennsylvaniji. Čas je, da strokovno organizirano delavstvo podvzame primerne korake in napravi potrebni pritisk na poslance v državni legislaturi, da ne bodo vpoštevali želje trgovske zbornice, zastopnice privatnih bizniških interesov.

Kot v šundromanu. — Enver pašo so spodili iz Berlina. Ni davno, ko so poročali, da je postal kralj Kurdistana.

Enver paša je torej kot junak v "šundromanu", katerega zvečer ubijejo, da prihodnji dan poroči vesel in zdrav bogato nevesto. Kdaj je brzjav pravzaprav lagaj? Takrat ko so ga oklicali za kurdistanskega kralja, ali zdaj ko so ga po odgonu poslali iz Berlina? Ali sta mogoče obe vesti zlagani?

Brzjav je seveda potrpežljiva reč in ne protestira, kadar po njem poročajo najbolj gorostasne laži.

DOPISI.

Millwaukee, Wis. — V zadnjem dopisu iz naše naselbine, kateri je bil priobčen v Prosveti, je pisal dopisnik, da je bila ustanovitev pevškega zbora "Naprej" mejni kamen v zgodovini naše naselbine, kar odgovarja popolnoma resnici. Na tem mestu pa naj bode takoj rečeno, da je skrajno potrebno, da postane tudi desetletnica tega zbora mejni kamen, to je, da krenemo na drugo pot.

Spregovorimo o tem par odkritih besedah. Kot ljubitelji napredka in posebno umetnosti spregovorimo nepristransko, iz ljubezni do dobre stvari. Prireditelj je bila res sijajna. Pevci in igralci so izvršili svojo dolžnost, izvršili so svoje naloge izvrstno skoraj do zadnjega in gre jim popolno priznanje. Ustanovitelji zbora so zapeli izborni, skoraj bi rekli popolnejši, kakor pred desetimi leti. Videlo se jim je, da jim kipi srce in za to so bile pesmi tudi proizvajane dovršeno. Bili so krasni trenutki, v katerih je splavala duša kvilavca. Marikateri izmed naših "starš" pa je imel solze v očeh — navdušenje je bilo pristno, ker navdušenje so bila srca čistih, kateri razumejo lepoto petja.

Res upravičena je želja mnogih, da bi nam bila dana priložnost te pevec še večkrat slišati. Tudi zbor "Naprej" sam, je pel kot običajno: krasno, dovršeno in z vsem srcem. Posebno mehanični zbor s pesmijo "Naše gore" je pel veličastno. Glasovi so bili izbrani in čist, proizvajanje dovršeno. Žal, da ni bilo časa, da bi nam nudi več pesmi. Druga pesem "Rožmarin" je s stališča umetnosti težka, vendar pa je bila peta izborna in brezhibna.

Pri dvospevu "Beautiful Moonlight" je občinstvo očarala ga. M. Subanova s svojim krasnim glasom. Ga. Grandliehova poje dobro, toda njen glas je bil nekoliko prethil proti polnemu gospe Subanove, pesem je lepa in pevki sta pokazali dober okus pri izbiri.

Sodrug Tesovnik je pel samospev "Mornar" dobro in z globokim čutom, samo besede, je izgovoril nekoliko nerazločno, kar je v zelo petju, ki je bilo drugače dovršeno, oni mogočni utip, ki ga drugače povzroče besede našega Prebrna.

Drugi del programa je tvorila igra "Legionarij". Igrali so starci igralci, med katerimi se je odlikoval v prvi vrsti sodr. Tamše. Občinstvo je bilo očarano. Njegov nastop je vzburil vihar veselosti. Igral je ulogo Jeda. Bil je pravi Jež, velikih besed in malga poguma. Napolnjeval je celo igro, kakor dobi duh, ki preganja škrate, kateri so povod ali vmes, da kaj škoduje. Njegovo petje, kretnje njegove govorenje, kakor tudi strah pred Bartko — hudo ženico, vse je bilo naravno dovršeno. O temi igralcu so lahko reče, da je bil rojen kot tak. Druge vloge so bile v deloma jako dobrih rokah.

Brnjacevo ulogo je igral v rakah sodr. Fr. Ambroz. Kakor smo od njega že navajeni, je izvršil svojo nalogo zelo dobro. Le žal, da ni imel daljše vloge.

Basaj (sodr. Fr. Ermene) se je dobro uvel v svojo ulogo, ravno tako Rak (sodr. J. Dobnik), Medved (sodr. Rožič), in Grčar (J. Novak), so igrali izborna. Videlo se jim je, da so stari igralci. Posebno J. Novak je pridobil vsa srca s svojim krasnim petjem. V splošnem pa se mora odkrito pripoznati, da so peli legionarij tako krasno, da nismo tega daleč pričakovali. Prizor v gozdu, ko so peli leže okrog ognja, nas je ponesel nazaj v one romantične čase vojnih pohodov in njih divje krasne romantike.

Igralke gospe Erment, Suban, in T. Novak so tako izborne, da občinstvo sploh ni drugega pričakovalo kakor dobro dovršeno igranje. Ga. T. Novakova ni mogla pri tej priložnosti pokazati svoje velike zmožnosti, ker je bila njena uloga kratka. Ga. Subanova je nas očarala ponovno s svojim lepim glasom in ga. Ermentova je igrala zopet z svojo dušo. Bila je neprekosljava.

O igri se splošno lahko trdi, da je bila dobra, da so igralci izvršili svoje naloge izvrstno.

Toliko odkrito povedano o dela poslušalnih igralcev. Sprego-

voriti pa je potreba tudi o moralnem uspehu igre.

Bodimo odkriti. Občinstvo je imelo zopet svoj "show". To je lepo, bode marikateri rekli. Toda vprašanje nastane za vsakega, kateri razume pomen umetnosti in kateremu je pri srcu tudi to, da so te mase našega ljudstva dovede do druge poti, koder ne bode tavaljo samo oboroženo s svojimi očmi, temveč bode imelo sraven tudi arec. Kot socialisti in razredno zavedni delavci stremlimo višje, proti popolnosti, proti spoznanju lepote, in za vse to so igre, kakorine smo do sedaj uprizarjali brez vrednosti. Leta in leta smo nudili občinstvu samo "pašo za oči", kakor se je izrazil dopisnik v zadnjem dopisu iz naše naselbine. Psihologija našega naroda je sedaj že prilagojena tem igram: masa zahteva igre in nima želje po drugem in mi smo tej želji ustregli doslej vedno in smo grešili. Imamo polne dvorane pri igranju, toda bože mili, niti dva odstotka te mase ne more po končani igri povedati več kakor to, kako je ta ali oni, to ali ono "napravil". Pri našem delovanju smo izgubili dušo naroda in drveli naprej in poteptali na potu vse najplemenitejše, to je umetnost.

Naše prireditve so postale kakor kak mehanizem. Občinstvo pride in pozabi dušo in srce doma, ker je tako vzgojeno. Gle ure ga "zabavamo" s petjem in potem z igrami in drugimi premisljujemo, kar smo videli in se zadovoljno omejimo s "zopet amro dobro napravili", in želimo kmalu zopet kaj "videti".

Ali bode postala ta desetletnica "mejni kamen", kakor je bila ustanovitev pevškega zbora "Naprej"? To se vprašujemo, danes vsi, kateri ljubijo one krasne višave, kamor nas pelje spoznanje in lepota.

Potreba je energične spremembe in "Naprej" je poklican, da jo izvede.

Kako pa naj se to zgodi, bode marikateri vprašali.

Odgovor je enostaven: Peljimo naše ljudstvo na drugo pot. Socialisti smo in naša naloga je vzgajati. Toraj dati je potreba ljudstvu nekaj, kar ga bode oživilo od te "krive ljubezni" do "paše za oči", da bode gledalo nekaj z dušo, ne samo z očmi, da bode pogledalo lahko v zrcelo lastnega proletarskega življenja in spoznalo svoje naloge, to je naloge, da mora hoditi po poti razredne zavednosti, ako hoče priboriti boljše bodočnost. Lepo je, narodne igre, toda ako nas življeno otopi, je škodljivo, ako ravno je lepo.

Vzemite vi marodajni možje in sodrugi enkrat kratko enodejansko iz delavskega življenja. Vzemite in dajte ljudstvu duševne hrane. Kratke take igre bodo kmalu odstranile kamenje brezbriznosti in duševne plitkosti, katerega smo sami navallili njemu na pot. Ako nimate domačih, vzemite tujke, vzemite iz drugih jugoslovanskih narečij. Dovolj je tukaj primernih iger. Kratke večerni program za dve uri in ne bode nam potreba "sladkega vina", da vzbudimo višek navdušenja in sebi.

Posebej pa je potreba omeniti eno točko programa in ta je pozdravni govor in sicer onega daljšega od večera. Govornik nam ne bode zameril, ako rečemo odkrito, da je bil nelegitimen. Prišel je z drugega sveta in pozdravil nas, ali vsaj skušal. Ko je popreje dolge mesece in celo leta hodil po Olimpu, se razgovarjal z duhovi velikih mož kakor Homerjem, Platonom, Dantijem. Ko je prebrskal razvaline starega Rima, je hodil za sledovi Aleksandra velikega, obiskal piramide Farosov in spomenik stare egiptanske kulture, je prišel še praskan k nam in rekel množici:

"Pesem spremilja človeka od zibel do groba, pravi pregovor in lahko se reče tudi, od njegovega začetka do danes."

Mož je imel lepo misel mogoče, toda pri svojem romanju po staremu Rimu je gotovo prešlital rimsko ljudstvo, ki je demonstriralo po ulicah starega mesta in klicalo cesarje: "Daj nam iger in kruha." Sicer pa je govornik spoznal svojo zmotno in je začuden premotril svoje poslušalce. Trenutno mu je prišlo spoznanje, da je zašel v drugi svet in da hiti ta množica v drugo smer, kamor njegove misli, kriče: "Daj nam iger." Obrnil je svojega Pogaza in se spodtaknil, da prav

pošteno, je telebnil na tla, toda pobral se je moč in naredil to, kar je bilo edino mogoče, da se iztrga iz nagute. Pograbil je nasa za vrat in planil z njo v sredo revolucionarnega boja. Od starega Rima je drvel v Pariz pred bastiljo in takoj je bila množica njegova. Lena kri se je raztopila, ko je pala stara ječa pod njegovimi trdimi udarci. Od tam je divjal v Rusijo in množica je mahala ploekala. Takoj je bila zmaga njegova in kot triumfator je korakal naprej in množica za njim. Moč se je res prebujila in mahala izvršila veliko delo. Premagal je množico. Vžle grdemu padcu popreje na pragu novega sveta je ostal junak in zmagovalce, da si nekoliko opraskan. Naj ne zameri teh besed. Gotovo je, da je tolerant in za to se drzne kdo izgovariti te besede. Da: masa zahteva iger in to je amota vsch, ki so ustregli tej želji in naobčudno potrebno je, da se nastopi druga pot, da se dovede ljudstvo tako daleč, da ko bode zahtevalo kaj več, da bode zahtevalo nekaj za svoje srce, za svoj razum in upajmo, da bode "Naprej" položil temelj temu novemu svetliču, ki ga je potreba zidati s srcih ljudstva. Ako "Naprej" nastopi to pot, bode kmalu vsi z njim, kateri ljubijo kar je tepega in vzvišene, najpoprej pa gotovo dramatični odsek, ki se ni nikdar zapustil pri velikih delih. — Poročevalce.

Ronald, Wash. — Prepotoval sem še akono vse Zdr. države, včasih brez deparja in včasih pa nekoliko evenca v žepu. Na tem potovanju sem videl, da je delavstvo vzpovedo inkorirano in zatirano, in si prav nič ne izbere, ako se seli sem in tja. Povsod pa da enaki bli na hrbe delavcev. Kolikor sem jas mogle spoznati, so delavci še posebno zatirani v Tekasau in Novi Mehiki. Črnel v Tekasau so popolnoma brezpravi in si jim slabše godi kot psom; nič na boljšem niso Mehikanci v Novi Mehiki.

V državi Mehiki pa živijo delavci v nekoliko boljših razmerah kot pa v Tekasau ali Novi Mehiki. Slišal sem tudi, da imajo ameriški rudarji v Mehiki po tri dolarje več plače na dan kot pa domačini, in razumno da ne povod. Potoval sem od rudnika do rudnika in vsepovsod sem našel na eno in isto delavsko strokovno organizacijo, namreč I. W. W. Mehikanci domačini so zadovoljni s to organizacijo in ne marajo nikdar slišati o "ameriški delavski federaciji". Kakor so mi pripovedovali, imajo rudarji, ki so vposleni v rudniku vsi enake plače in ravnotako tudi delavci minaj rudnika; razumop, da imajo prvi več kot drugi. Razvidel sem, da so delavci v Mehiki zelo sploini, v kolikor se tle strokovnih organizacij.

Iz Mehike sem se napotil v solčno Kalifornijo na z namenom, da bi tugal pomaranče ali da bi zemljo kupoval, ampak opravljati zaklade iz zemlje. Obiskal sem zlate rudnike. Obiskal sem nekatere naselbine, kjer sem se pa počutil kot izgubljenec. V eni teh naselbin sem tudi dočivil dogodek, katerega ne bom nikoli pozabil. Pred neko hito je stal nek mogočnejši in se tako oziral naokrog, kot da bi bil ves svet njegov. Ker sem potreboval nekatere informacije, se mu počasi približam in ga prijazno ogovorim. Toda on se zadre nad menoj, kaj delam tukaj in pasem lenobo, da sem potepuh in da naj grem delati, ker so delavci dobro plačani po 4 dolarje in 25 centov. Jaz mu prijazno, toda odločno, povem, da se nisva krave skupaj pasla, da bi me moral tako nahriliti. To ga je pa tako vžejilo, da je hitro skočil k telefonu in poklical policija na pomoč menda. Jaz sem se pa počasi odpravil dalje. Toda nisem prišel daleč, ko me je moč postavil in reda prime za ovratnik in žene na sodnijo. Sodnik je bil star mož in me pazno ogledal od temena do pete in mi pogleda tudi dlan. Vprašal me je, kaj sem imel opraviti s oim gospodom, kakar mu jaz vse po pravici povem. Nato me vpraša, koliko imam denarja v žepu, in ko ga mu pokažem, mi pravi, da naj grem v boljšem imenu, kamor hočem, ker se razvidi s mojih rak, da sem delavec in da je koža na dlanih tako debela, kot so podplati na njegovih čevljih. Nato sem se poslovil od prijazne naselbine in se odpeljal z vlakom v San Francisco kjer sem taval po mestu kot izgubljen ovec. Ko

sem našel na nekoga rojaka, ga takoj vprašam, kje živijo Slovenci. Odgovori mi, da na hrabu in poleg mi še prične razkladati tamojne razmere iz katerih sem pa razvidel, da za me ni obstanka v tem mestu. Vsed tega sem se odločil, da se odpeljem s prvim parnikom v Seattle, Wash.

V Seattle, Wash., se mi je bolj dopadlo in je zelo prijazno mesto. Tu sem ostal nekaj mesecev. Za časa mojega bivanja v Seattle je bilo veliko javnih shodov kakor tudi raznih veselje in zabav, katere so priredili delavci in delavske strokovne organizacije. Toda kmalu sem se zopet naveličal in odpotoval sem v Black Diamond, kjer pa zopet nisem stal ampak napotil sem se v tmlje oddaljeno naselbino Franklin. Obiskal sem tamojne rojake, ki so mi pripovedovali, da ne morejo dovolj napredovati, ker ni soglasja med njimi. Pred leti so imeli tudi slov. soc. klub, ki se je pa razdelil vled nesoglasja. In sedaj nimajo nič in dolgi je drug drugega. Ali bi ne bilo boljše, ako bi se lepo sporazumeli in našli in o stvari, ki je povzročila prepir, stvarno razpravljati? Ako bomo delavci tako gledali na vsako maleznost, bo mo mo še zatirani in inkorirani. Jaz sploh ne morem razumeti na kak način pride na sejah delavskih političnih organizacij do takega razkola in cepitve ali pa celo do razpada organizacije. Ali je potem kako čudo, da smo delavci tako inkorirani, ker ni med nami edinosti. In ravno v teh ozirih bi morali biti edini, na se lah bi morala razsojati trezna pamet in razsodnost in manjšina se pokoriti večini.

Iz te naselbine sem se napotil v mesto Cle Elum, Wash. Tu je naseljenih tudi še precejšnje številno rojakov, katerih pa ne poram dosti. Sklenil sem, da se ustavim v tej naselbini, ker čas mi je hitro teče. Sploh pa nikjer nisem nič prebrl, pa naj sem bil kjerkoli sem hotel. Povsod enaki inkorirane delavstva. Dotleni za katere mora delavce garati in se truditi živijo v vsem izobilju delavci pa nimajo drugega kot žuljave roke in polomljene kosti. Toda prepričan sem, da ni daleč čas, ko se bo delavstvo osvobodilo sedanjih inkorirancev.

In edina pomoč, da se osvobodimo ljudskih inkorirancev je to, da se organiziramo strokovno in politično. Vled tega apeliram na vse rojake v tej naselbini, organiziramo se politično, da se bomo pripravili za prihodnje volitve. In edina delavstva politična stranka je socialistična stranka. — Vincent Klesnek.

Chicago, Ill. — Tretja redna delniška seja "Jugoslovanskega stavbiškega in posojilnega društva" se vrši 18. decembra t. l. v Ahlgrimsevi dvorani, 2001 W. 22nd Str. Pričetek seja točno ob osmi uri zvečer. Na dnevnem redu je poročilo o poslovanju v tekočem letu in volitev treh ravnateljev, kot predpisujejo pravila društva. Vled tega je dolžnost elchernega delničarja, da se udeleži te seja. V slučaju, da kdo izmed delničarjev ne more udeležiti seja, naj to pravčasno sporoči tajniku in pojasni vzrok, kakaj so ne more udeležiti, in sicer najkasneje do 17. decembra. — Število delnic je sedaj 2905 in skupno premoženje znaša \$579,623.20 glasom računa od 30. septembra. Društvo je staro eno leto in devet mesecev. — Josip Šteblaj, 1940 W. 23rd Str., tajnik.

POLICAJ JE OBVLADAL TRI PRETEPAČE.

Chicago, Ill. — Policijski naržent Sidney Williams je prišel v neko restavracijo na južni strani mesta, da pogleda, če se nahajajo notri sumljivi ptički. Uzrl je dva amana zamorska ptiča in ju je hotel preiskati, če imata orožje pri sebi. Ko ju je postavil ob steno, da ju preišče, ga je William Holland udaril od zadaj s kovano napetnico po glavi, da se mu je snakrilo pred očmi in se je opotekel. Zla sta se ona dva zamorca padla po njem, ki sta stala ob steni. Nastal je boj, policaj je dobi drugo trdo po glavi, prekučeni so bili stoli in mize. Kljub temu se je posrečilo policaju pogniti samokres in oddal je dva strela, ki sta zadela Hollanda. Njegova tovarša, spoznavil, da je slaj odpor zastoj, sta se podala.

Ameriške vesti. Inozemstvo.

IZ BOLJŠE DRUŽBE.

Chicago, Ill. — Mrs. Reynolds, vdova bogatega trgovca s premoženjem, so našli mrtvo v obedovalnici. Ubojstvo je bilo preprosto, da bi bogatka izvolila prostovoljno smrt. Obličje je bilo v avilu, okoli vrata je imela obešene drage. Sklep za samomor je moral biti nenadoma, kajti velika zaigrala, piva in grenčice je govorila, da je vdova nameravala napraviti se več veselih pojdov. Kot vdova je bila poznana kot polna žena, ki se je počela s filozofskimi študijami.

Ali zdaj pripovedujejo, da je bila poznana tudi kot omožena žena. Ali to dejstvo ne razvija nekake, zakaj je izvršila samomor.

RUŠKI GENERAL ZADRŽAN V NEW YORKU.

New York, N. Y. — Grof A. Č. Švidrovič, general v bivši ruski armadi, je bil zadržan na Ellis Islandu, ko se je v soboto vračal s parnika "Adriatic". Naletel je na policijske stražarje, ki so ga zadržali, ker je imel s seboj dokumente, ki so mu pripadali ruskega grofa.

PAMETEN POLICAJ.

Chicago, Ill. — Policaj J. Dineen je videl, da so trije banditi napadli Joseph Szekora. Škofil je s motorcikla, a tem trenutku so bandite ustrelili. Policaj se vrgel na tla, kakor da je obostreljen. Bandite so streljali nanj, dokler ni izpraznil svojih samokresov. Ko je bil oddan zadnji strel, je pa planil nanje policaj. Enega je pobil s samokresom na tla in nastalo je drugo dva samokresa. Bandita sta se podala. Poklical je klet, ki so jo bandite napadli in ji izročil samokres, da jih straži, saj je pa pozval patrolni voz, ki je ptičke odpeljal v kletko.

OSODBA HAYWOODA IN TOVARISHEV POTRJEJENA.

Advokate vlože zdaj priziv na najvišje sodišče.

Chicago, Ill. — Obsodba Haywooda, vodja I. W. W., in 98 njegovih tovarishev je bila potrjena na prizivnem sodišču. Kazni je izrekel sodnik Landis, ki tečejo od deset dni zapora do dvajset let. Obsojeni so bili na obtožbo, da so prelomili protispijonažni zakon.

Njih advokat je Clarence S. Darrow in Otto Christensen sta vložila petico, da se nastop kazni odloži, da lahko vložita priziv na najvišje sodišče. Haywood in 36 njegovih tovarishev se nahajajo v ječi, ampak so položili poroštvo in so prosti, dokler njihova inštanca ne potrdi njih obsodbe.

CARUSO JE DOBIL KRVAVO LJENJE V GRLU.

New York, N. Y. — Enrico Caruso, znameniti operni pevec, je v soboto zvečer med nastopom v operi "Elisir d'Amore" prišel krvaveti v grlu in moral je prenehati po prvem aktu. V grlu se mu je utrjala krvna žila. Caruso je končal prvi akt s krvavim grlom, nato je bila opera ustavljena in občinstvo je zapustilo prostore z glasnim izražanjem sočutja.

MORILKA OPROŠČENA PRED POROTNIKI.

Pittsburgh, Pa. — Pred porotniki je stala 30-letna Smilie Kotas, ki je ustrelila svojega soproga. Pripovedovala je mirni glas, da jo je soprog pretepal in ravnal z njo brutalno. Pokazala je porotnikom palico, s katero jo je soprog pretepal. Neka policajka je pričala, da se na morilki pojavljajo udarci palice. Porotniki so rekli, da je pravilno ravnala, ker je ustrelila svojega soproga.

ARGENTINA DOBI NAJBEŽE VELIKO POSOJLO.

Buenos Aires, Arg. — Finančni minister Salaberry se pogaja za bankirski sindikat v New Yorku za posojilo sto milijonov dolarjev.

ITALIJA NE PRIZNA D'ANNUNZIJEVO DRŽAVO.

Milan, 12. dec. — Iz Rima poročajo, da je italijanski kabinet razdvojen glede reškega problema, toda pozneje se to zanika iz poluradnih virov. Vlada je sklenila, da ne prizna reške regature pod d'Annunzijem, ker potem bi bila priznana d'Annunzijevo zahteva, da se Reka anektira k Italiji, kar je proti rapalski pogodbi.

Morilec Madera se je umrtil.

Vera Cruz, Mehika, 13. dec. — Iz Gvatemale poročajo, da se je v glavnem mestu te republike ustrelil Francisco Cardenas, bivši general v mehiški armadi, ki je v noči 22. februarja 1916 ubil predsednika Madera in podpredsednika Suarezja. Cardenas je imel biti deportiran v Mehiko, kjer ga je čakala kazen zaradi omenjenega umora, in zato si je sam vzel življenje.

V Atenah se pripravljajo za sprejem Konstantina.

Atene, Grška, 13. dec. — Kraljevaši delajo velikanske priprave za sprejem "izvoljenega" kralja Konstantina, ki pride enkrat ta teden. Kot se vidi, bodo v Atenah velike parade in civilne ter cerkvene slavnosti.

Lucerne, Švica, 13. dec. — Konstantinova družina se odpravi v tork v Benetke, kjer se ukrepa na parnik, ki jo povede v Atene. Kralj je že spravljen na vlak svojo prtljago, ki obstoja iz 220 kovčkov in zabojev.

D'Annunzio je napadel socialiste.

Trst, 12. dec. — Včeraj so bili na Reki večji izgredi, ko so d'Annunzijevo legionarji napadli prostora reške avtonomne stranke in pretepli več pristavev te stranke, katere je sprejela resolucija, v kateri obsoja pesnikove pesnomo-darije. Socialisti, ki so se udeležili protesta, so tudi bili napadeni. Stari "Consiglio Nazionale" (narodni svet) je izrekel zaupništvo d'Annunziju.

Iz Vidma so dospeli trije oklopni avtomobili s močvom na Reko. Moštvo se je ponudilo d'Annunziju v službo. Četrty avtomobil je bil ustavljen na maji, toda moštvo je pobegnilo po na Reko. General Cavaglia je v soboto v Opatiji konferiral z vojaškimi poveljniki, ki nasprotujejo d'Annunziju. Nekaj se govori, da namerava italijanska vlada poslati ultimatum Reki in potem prične z ofenzivo proti d'Annunzijevo legionarjem.

Zemljski plazovi so sledili potresi v Čili.

Santiago, Čili, 13. dec. — V okolici ognjenika Villares v provinci Valdivia so se utrgele velike plasti zemlje z gorskimi pobočji in združale v doline. Več vasi je bilo zasutih in domneva se, da je bilo mnogo življenj izgubljenih. Plazovi so sledili potresu, ki je zadnji četrtlet zmaljal omenjeno provinco.

Švica pošlje 7500 emigrantov v Ameriko.

Bern, Švica, 13. dec. — Iz poročil konzulov, ki imajo opraviti s potnimi listi, je soditi, da v prihodnjem letu odpotuje v Ameriko 7500 emigrantov iz Švice. 85 odstotkov je kmetijskih delavcev.

Bombe ameriških anarhistov v Moskvi.

Washington, 12. dec. — Državni departement je informiran, da sta bila aretirana v Moskvi dva anarhista — Marcus Orodowsky in Arthur Katjes — ki sta bila lanske leto deportirana z Eno Goldmanovo in Berkmanom iz Amerike v Rusijo. Obtožena sta, da sta hotela položiti bombe v poslopje, v katerem ima centralni izvrševalni sovjetski odbor svoje seje.

(S kakšnim namenom sta bila omenjena anarhista — če sploh sta anarhista — poslana v Rusijo, ako je gornja vest resnična?)

V Ženevi so pozabili na Armenijo.

Ženeva, Švica, 13. dec. — Odslek za mandat Armenije se vedno čaka "uradnih informacij" o sedanjem položaju v Armeniji. Skupščina lige narodov je sicer slišala, da je v Armeniji sovjetska vlada, toda "uradno" še ni odločeno o tem; dokler pa ni "uradnega obvestila," toliko časa bo skupščina odložila armenisko vprašanje. Tujakinja armeniska delegacija sicer protestira, da Armeni niso boljševiki, in če imajo boljševiško vlado, so je sprejeli pod pritiskom potreb, ampak med delegati v skupščini je naenkrat izginilo zanimanje za "neurečeno, masakrirano Armenijo" kakor hitro je prišla vest, da je bila v Armeniji proklamirana sovjetska republika. Krokodilske solze, ki so jih točili nad Armenijo, so se hitro posušile.

Rusi pošiljajo pomoč turškim pentarjem.

Carigrad, 12. dec. — Sultanova vlada je poslala novo mirovno mislijo k Mustafu Kemalu paši v Angoro, toda zavezniški zastopniki nimajo upanja, da bi mislija kaj dosegla. Kemal je pred nekaj dnevi izjavil v narodni skupščini v Angori, da sprejme mislijo, katero vodi Izet paša, ampak preden more govoriti z njo, se mora prej posvetovati s sovjetsko vlado v Moskvi. Dejal je tudi, da turški nacionalisti ne bodo govorili o miru toliko časa, dokler ne bo zavezniška pogodba s Turčijo temeljito spremenjena.

Boljševiki pošiljajo Kemalu orožje in strelivo po železnici Baku-Kars. Prva pošiljatev je bila 36 topov in 4000 pušk. Kemal koncentrira svoje čete v okolici Smirne za napad na Grke. Turško-ruski odbor pomaga pri mobiliziranju čet.

Beraška turška vlada.

Carigrad, 12. dec. — Dve troljini turških civilnih uradnikov je odpovedalo službo, ker niso že več mesecev prejeli plače. Sultanova vlada je tako revna, da ne more plačati niti železniške vožnje svojim uradnikom. Zavezniki ne dajo posojila, dokler ne bo sberška pogodba ratificirana.

Ogromen letošnji poljski pridelek.

Washington, D. C. — V svojem poročilu, katerega je naslovil tajnik zveznega državnega poljedelskega departementa na predsednika, je navedel, da so ameriški kmetje letos pridelali toliko, kot še nikdar ne preje v zgodovini. Kljub temu, da so imeli velike težave in nepravilne, prekašale letošnji poljski pridelek vse druge prejšnjih let.

Pridelek koruze znaša 3.195.000.000 bušjev ali štiri petine vse koruze na svetu. Sladkega krompirja so pridelali 106.000.000 bušjev; letošnji pridelek sladkega krompirja prekaša pridelke prejšnjih let razen lanskega leta. Pridelek riža znaša 32.000.000 ali eno četrtino več kot se je pridelalo katerikoli leto prej. Pridelek tobaka znaša 1.475.000.000 funtov. Pridelek sladkorne pese je za eno tretjino večji kot prejšnjih let. Pridelek sira, iz katerega pridelujejo sirup, je bil letos za 18 odstotkov večji kot lanske leto, akoravno je lanske leto dosegel vrhunec. Pridelek krompirja je bil samo enkrat v zgodovini Zdr. državi večji kot letošnji; ves pridelek krompirja se cenil letos na 421.000.000 bušjev. Ovsu se je pridelalo 1.444.000.000 bušjev in samo trikrat je bil že večji. Pridelek sena se cenil na 88 milijonov ton, jabolk 236 milijonov bušjev. Pridelek pšenice, ječmena, ajde, broskov, zemelj-skih orehov, fižola, graba, lana, bombaža je nekoliko manjši kot lanske leto, toda večji kot prejšnja leta.

Število goveje živine je nekoliko manjše kot je bil lanske leto, toda za 18.214.000 večje kot je bilo pet let pred izruhom svetovne vojne. Zvezni državni poljedeljski tajnik nato naklepa v svojem poročilu razne težave, s katerimi se morali kmetje boriti, kot vedno višje cene umetnih gnojil, poljedelskih strojev in drugih potrebščin. Priznajovali so tudi poljski delavci in kmetje, da bodo obdelovali in spravili vse pridelke, ker so primanjkovali pomoči. Največji udarec je pa zadela farmarje, ko so pričeli pospravljati marje, ki so pričeli pridelati poljske pridelke in jih pričeli pošiljati na trg. Cena poljskim pridelkom je pričela rapidno padati in padala tako zelo, da je znala vrednost vseh poljskih pridelkov po sedanjih tržnih cenah tr milijarde dolarjev manj, kot je

bil vreden poljski pridelek lanskega leta, ki je bil manjši in eno milijardo dolarjev manj kot je manjši poljski pridelek leta 1918. Toda cena potrebnih stvari, katere je moral farmar kupiti, pa ni padla. Vseled tega je imel farmar veliko izgubo, ker je moral prej vse potrebščine drago plačati, ko je pa pričel prodajati svoje poljske pridelke, jih je pa moral prodati po zelo nizki ceni.

Vseled tega je tajnik poljedelskega departementa izrazil bojazn, da ugroza ameriško poljedelstvo propast, ako se ne ukrene v tem oziru potrebnih korakov, da bo farmar toliko dobil za svoje pridelke, da bo plačen za svoj trud in da bo dobil povrnjene svoje stroške.

V svojem poročilu poljedeljski tajnik izjavlja: "Farmar mora dobiti primerno odškodnino za svoje delo in za obresti od svoje ga vloženega kapitala. Ako farmar ne dobi primerne odškodnine in dobička od svojega truda in dela, ne pomaga nobena znanost, ne dobro obdelovanje farme. On mora toliko dobiti za svoje produkte, da poplača vse stroške, katere je imel pri obdelovanju zemlje, iz polja tega tudi da zagotovi sebi in svoji družini udobno življenje."

Nadalje izjavlja, da se mora v interesu splošnega ljudstva ukreniti, da bo farmar počeno plačan za svoj trud in da se mora ustanoviti direktna zveza med producenti in konsumentmi in da mora imeti farmar proste roke pri prodaji poljskih pridelkov.

V svojem poročilu nadalje izjavlja, da bi vsakdo pričakoval, da dobi komplemente dovozi živin in po zmerani ceni, kadar je letina dobra in da tudi farmarji napravijo večji dobiček, ker imajo več prodati kot pa v slabi letini. Sploh bi pričakoval, da je splošno ljudstvo deležno doleže dobre letine poljskih pridelkov. Toda temu ni tako. Ako je letina izredno bogata in farmarji pridelajo vsega v obilici, takoj padejo cene poljskih pridelkov in farmar je še na slabšem kot pa, ako je letina slaba. Ker takrat so cene vsem poljskim pridelkom visoke.

Konec svojega poročila je navedel nekatera priporočila, katere naj se upoštevajo. Med drugimi priporočila tudi, da naj se podpira združno trgovino med farmarji in konsumentmi in da naj se omogoči, da dobi farmarji zadostno posojilo na zmerne obrest, da bodo mogli uspešno nadaljevati obdelovanje polja. Priporočila tudi, da naj se kolikor je le mogoče omejijo hazardna spekulacije s poljskimi pridelki, ker ravno te povzročajo nestabilnost cen poljskih pridelkov.

RAD BI IZVEDEL.

kje se nahaja Ignacij Polkur, ki je bival dolgo časa v Clevelandu, O. Doma je iz fare Trebelno, Jugoslavija. Prosim, da se mi javi. Ako pa kateri izmed njegovih prijateljev ve za njegov naslov, naj mi naznači.

FRANK KRAGELJ, 422-54th Ave., West Allis, Wis.

BALTIC STEAMSHIP

Corporation of America
brzo vožnja
v prvem iz tretjem razredu na v

HAVRE

ima direktne letniške svane iz PARIZA v vse jugoslovanske kraje.

S. S. ROCHELLE

preje "Hamburg" lastnina Hamburg-Amer. Linije.

Odpluje dne 7. januarja 1921.

Za vsa pojasnila obrnite se na:

TRAFFIC DEPARTMENT.

PRISILJEVANJE V AMERIKO PREPOVEDANO

Ameriški konzulati v Evropi ne bodo imeli pravice izdajati dovoljenj v Ameriko po 4. marcu, 1921.

Kdor želi dobiti svojce v Ameriko, naj si da hitro pri neki ameriški potniški liniji, tako da oseba v oboroženem kraju dobi dovoljenje od ameriškega konzulata pred 4. marcem, 1921.

MATIJA SKENDER, Javni notar za Ameriko in stari krxj. 5227 Butler Street, Pittsburgh, Pa. Sifkarta in Trzta v New York stanu 555.00.

Slovenska Narodna Podporna Jednota.

Ustanovljena 20. aprila 1904. Izdano 27. Junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2887-89 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor.
UPRAVNI ODBOR.
Predsednik: Vlastimir Čelchak, podpredsednik: Anton Stran, Stan 108, Connecticut, Pa. gl. tajnik: Mark Tuck, tajnik kuhinjskega odbora: Paul Sapper, sekretar: gl. Magnolijski Frank S. Tavcher, upravljajoči pisarna: Filip Golica.

POROTNI ODBOR.
John Underwood, predsednik, 408 May St., Springfield, Ill., Martin Zelenka, Stan 378, Richwood, Ohio, Jos. Radlich, Stan 433, Easton, Pa., Frank Sauer, 5080 Prosser Ave., Cleveland, Ohio, John Kravac, 1000 First St., La Salle, Ill.

OLNISKI ODBOR.
OSREDNJE OKROŽJE: Paul Berger, predsednik, 2887-89 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSEHODNO OKROŽJE: Rudolf Peterich, Stan 408, Bridgeville, Pa. ANTON RADLICH, Stan 15, West Haven, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Stan 194, Green, Kan., an Jugoslovani, Lee Kuber, Stan 248, Olney, Ill., an Jugoslovani.

Nadzorni odbor.
Metz Petrevich, predsednik, 18817 Waterloo Rd., Collingswood, Ohio, John Andreola, 418 Pierce St., Everett, Minn.

Tiskovni odbor.
Vlastimir Čelchak, John Underwood in Mark Petrevich.

Zdravstveni odbor.
FREDERIKOVIC: Frank Alek, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Trifil, Stan 181, Lawrence, Pa. Josko Grc, 342 Edgemoor, Detroit, Mich. Jos. Slek, 2101 E. 68 St., Cleveland, Ohio. Mary Odevit, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

VAROVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kora, 6882 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETA": Jos. Zverovitch.

POZORI — Korrespondence s gl. uredništvi, ki deluje v glavnem mestu, so vrli takole: VRA FIJMA, ki se zanašajo na post. gl. uredništva so: Vlastimir Čelchak, S. N. P. J., 2887-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE BOLNIŠKE PODPORA SE NASLOVNI: Edmunda Jekelito S. N. P. J., 2887-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se pošiljajo gl. uredništvu odbora in jednote vseh so: Vlastimir Čelchak, S. N. P. J., 2887-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADNJE V ZVEZI S SLAGANJSKIMI POSILJI so pošiljajo na naslov: Slagaj-slitve S. N. P. J., 2887-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse prišilke glavnih posiljevanj v gl. uredništvu odbora so naj pošiljate M. Petrevitch, predsednik nadzornega odbora, glavnemu pisarni so upoš.

Vsi prišilki na gl. porotni odbor so naj pošiljate na naslov: John Underwood, 408 May Street, Springfield, Ill.

Vse prišilke proti uredništvu glavnih so naj pošiljate na naslov: Predsedništvo S. N. P. J., 2887-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vsi prišilki in drugi opisi, razpisni, oglasi, napovedi in vsi drugi, kar je v zvezi s glavnimi jednotami, naj se pošiljajo na naslov: "Prosveta", 2887-89 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Pozor Rojaki v Aurori, Minn.!

Cenjeni Slovencem in Hrvatom mesta Aurora, Minn. naznanjam, da sem kupil trgovino

"PEOPLES STORE"

nasproti ljudske šole (Public School), kjer si lahko izberete vse kar potrebujete in dobite po najnižjih cenah. Pridite in se prepričajte! Se uljudno priporočam.

FRANK LEVSTIK, AURORA, MINN.

EMIL KISS, Bankir

135 SECOND AVE., NEW YORK, N. Y.

SREČEN BOŽIČ

TELEGRAM DENAR

Za malo svote \$250 morete poslati denar v domovino brezjavnim potom.

To je edini način, da pošljete darilo vaši družini in prijateljem še pred božičem.

Na ta način jih boste razveselili in jim vzbudili prijetne misli na vas, pri onih ki pričakujejo vaše pomoči.

Potrudite se, da jim napravite res srečne in vesele božične praznike.

Ali ste izvršili svojo dolžnost?

Ali ste se kaj pomagali vašim trpečim sorodnikom v domovini? Ako ste, tedaj nikar ne pozabite jim še nadalje kaj poslati.

Ne pozabite,

da pri nas ni bil še nihče prevaran. Nala potreba je vedno med najboljimi. Pri pošiljanju vašega denarja se vedno poslužite naše trdke. Vam gotovo ne bode nikdar žal, kar naše cene so najnižje in izplačamo v domovini v najkrajšem času, kar vam tudi dokazamo s potrdilnim podpisom prejemnika.

Prejemamo denar tudi na hranilne vloge in plačamo po 4% obresti.

Prejemamo denar tudi na hranilne vloge našim potnikom preskrbimo vse potrebne listine (pose) za potovanje in uredimo vse BREZ-PLACNO.

Vam preskrbimo svojce iz starega kraja hitro in gotovo, ter opravljamo vse javne posele in notarska dela.

Za vsako potrebo pridite osebno ali pa pišite na:

NEMETH STATE BANK, IVAN NEMETH, predsednik.

10 E. 22nd Str. NEW YORK, N. Y. 1887 Second Ave.

Kulturno delo v sovjetski Rusiji.

Komisar za ljudsko prosveto, Lumačarski, je podal na zadnji seji vseruskega osrednjega izvrševalnega odbora sledeče poročilo: Ljudski komisariat za ljudsko izobrazbo se je moral od novembarske revolucije 1917 dosedaj boriti z velikimi težavami. Bilo je jako potrebno, da se predurijo korenito in za vsako ceno stari učni sistem, ki je bil skozi in skozi politična šola, prepojena s kulturnim idealom buržoazije, veleposrednikov, cerkvene oblasti in carizma. Stara šola je bila tako razdeljena, da je bil njen pouk mešane vrste: predmeti, katere se je poučevalo, so bili v 99 odstotkih "nenevarni" in so zahtevali mnogo nepredolpnega učenja. Da odpravimo te nedostatke, smo uredniki ideje skupnih delavnih šol.

Ustanovili smo skupno delavsko šolo, katere ima namen, da nudi vsakemu, brez razlike narodnosti in vere, popolno vzgojo soglasno z enotnostjo, ki jo hočemo doseči, smo uredili, da je ta šola pristopna vsakemu. S tem ni le rečeno, da smo odpravili vsakršno cenzuro, temveč dajali smo vsem učencem prosto hrano in brezplačno šolske potrebščine. Naš načrt je bil, da preskrbimo učencem obilo in obnavlamo na državne stroške.

Skupna šola ne nudi enotnega poduka. Skupna je le enaka pravica pri vstopu v šolo, skupni so le enaki privilegiji pri odhodu iz šole. Želelo se je, da se ustanovi šole, posebno srednje šole jako raznovrstnega tipa. Sami smo smatrali za mogoče, celo za uместno, da bi vpeljali zadnji razredi višjih šol učence v predmete dveh ali treh fakultet, da bi nudili dijakom možnost, da si zberejo oni poklice, kateri je najbolj primeren njihovim razmeram in nadarjenosti. Na odločno zahtevo našega komisariata za narodno gospodarstvo smo morali dodati določbo, da zapustijo deklici v starosti 14 let skupno delavno šolo in da prestopijo v tehnične izobraževalne zavode. Na lcu mesta moramo opozoriti, da imamo

razum šol za splošno izobrazbo tudi tehnične šole. Ena izmed najvažnejših reform, katere smo vpeljali po šolah, obstoji v tem, da smo odpravili nepotrebne šolske predmete, kakor n. pr. stare jezike in verouk. Odpravili smo tudi stari sistem, ki je predpisoval za deklice in deklice različne šole, in smo vpeljali novo zdravo tovarštvo s tem, da smo odstranili po šolah stari avtoriteti in disciplino.

Za enkrat je najvažnejše delavno načelo šole. Pri tem je prvo glavno, da si pridobiva učence znanja potom dela. Potrebno je, si otrok osvoji ono, kar je čutil, brez tuje pomoči in da tudi samostojno dela.

S tem, da izkoriščamo otroški nagon do igranja, moramo ta nagon neprenehoma razvijati in polagoma ustvarjati otroka resnim in končno potom izletov, razvijanj seznaniti do dobro učenca s predmetom, katerega se uči. Te misli nismo nikdar zanemarjali in smo spoznali, da je le produktivna delavna šola industrijskega tipa edina komunistična šola.

Preidimo k vprašanju šole začetnikov. Največ šol te vrste se nahaja v mestih, na deželi in produktivno delo, katero se tamkaj opravlja, je nekoliko posvečeno največjo pažnjo razvoju poljedelske strani. V tem oziru smo uporabljali največ truda. Hočemo mobilizirati agronome, kateri naj bi podali učiteljem na deželi čim več poljedelskega znanja. Podati vam hočem na splošno gotovo število, ki naj osvetljuje sedanji stavec šol. Imamo najstarejši šole iz leta 1911, v tem oziru.

Takrat je bilo v Rusiji 55,340 šol. Predstojajo številke nam kažejo, da smo pomnožili šolstvo za 50 odstotkov. Od lanskega leta je to število naraslo. Imamo sedaj 90.000 šol. V letih se podučuje 5.500.000 otrok. Število šolskih otrok raste čimbolj. Za časa carizma niso šole moge sprejeti več kot dveh milijonov otrok. Število srednjih šol znaša 3500, število srednješolskih dijakov pol milijona.

Glede stališča šole naj omenim statistiko, ki dokazuje, da je pre-

stopilo skoro vse učitelstvo ljudskih šol na stran sovjetske vlade. Na kongresih učiteljev smo pričali takemu navdušenju, kakršno vlada v tovarnah. Težje je vpletati to reformo v srednjih šolah valed dejstva, da je izšlo srednješolstvo iz meščanskega razreda.

Posvetili smo veliko pažnjo izobrazbi učiteljev in priznati moramo, da so naši uspehi na tem polju jako razveseljivi. Pod caristično vlado je imela Rusija le 21 višjih učiteljskih seminarjev, a sedaj jih ima 58. Število učiteljskih je naraslo od 4900 do 34.000.

Kar se tiče vprašanja amiverz, je naša naloga jako težka. Početkoma so nam bili visokošolski profesorji sovražni in so nas pogosto sabotirali. Toda tudi v tem oziru je vidna velika sprememba. Petrograd daje najlepši vzgled. Tu se je znanstveno delovanje posebno razvilo in lahko nam je naštet celo vrsto imenitnih imen, katere zaznamujemo kot predstavitelje nove sovjetske dobe. Ravnatoko je z dijakih visokih šol. V Petrogradu se je vršil dijaški kongres, na katerem je bila po Zimovjem govoru sprejeta rešenja.

Imamo še takozvane delavske fakultete. V splošnem se te fakultete najlažje pristopne onim, kateri imajo priporočila od delavskih organizacij, in svojem delavskemu razredu. Trenutno je položaj delavskih fakultet jako ugoden in opravičuje najlepše nade v tem oziru. Po zapovedi komisariata za narodno gospodarstvo je predlagal glavni odbor za tehniško izobrazbo, da se delavska izobrazba pomnoži.

V to svrhu se je otvorilo veliko število večernih šol za delavce. Ravnatoko smo ukrenili, da se pošilja tje kaj specialiste višjih učnih zavodov. Najvišji gospodarski svet zahteva, da se naj izobrazuje letno 3600 inženirjev, ker zahtevajo to gospodarski pogoji. Da se krije to potrebo, je sklenil glavni odbor za tehniško izobrazbo, da morajo študenti inženirskih šol zagotoviti svojim profesorjem popolno hrano in druge potrebščine. To ustvarja sicer nekako izjemo toda, kljub temu

moramo letno izobraziti 3000 inženirjev.

Stara caristična vlada je videla v vsaki univerzi politično zarotniško ognjišče, mi se tega ne bojimo, amavše razširjamo univerze po možnosti. — Število predvornih univerz je znašalo petnajst, a sedaj jih že imamo 20. K tem moramo pršteti univerze, katere so ravnokar organizira v Turkestanu in katere bodo prav kmalu otvorene. Trenutno imamo v Rusiji 4 medicinske fakultete, 3 visoke šole za starinove, je, in mesto prejšnjih treh veterinarskih zavodov imamo sedaj 6 živnozdravniških visokih šol. Število profesorjev je precej naraslo, ker smo imenovali docente profesorjem.

Prehajam na jako važno delavno polje — namreč na prosvetno delo izven šole. Tu je dosegel komisariat za ljudsko izobrazbo lepe uspehe. V treh letih sovjetskega vladanja se je število knjižnic pomnožilo in raste a čudovito hitrostjo. Glasom statističnih podatkov ima letos Rusija desetkrat več knjižnic kakor lanskega leta. V guberniji Tver n. p. se nahaja sedaj tri tisoč knjižnic. V letu, 1919 je bilo v 30 gubernijah le 13.500 bibliotek. Trenutno je tam 27.000 bibliotek; čitalnice smo prišteli. Hitro naraščanje knjižnic je posebno občudovanja vredno, in dodati moramo, da obiskuje te knjižnice velikansko število čitalcev in čitalnic, in pritem ne smemo pozabiti, da se nahajamo v dobi lakote in opustošenja. V Petrogradu na primer je bilo izposojenih 257.000 knjig na 150.000 čitalcev.

Ena izmed najvažnejših naredb sovjetske vlade je dekret za "pobijanje analfabetizma". Povsod se pospešuje učenje v pisanju in čitanju. V mestu Novozibikov ni več nobenega analfabela. Ravnatoko ne bo imel Petrograd kmalu ljudi, ki ne bi znali pisati in čitati. Početkoma je bilo veliko pomanjkanje abecednikov, ali dotedaj je bilo že dostikanih 20 milijonov takih koristnih knjig.

V delokrog komisariata za ljudsko izobrazbo spada tudi varstvo zgodovinskih zgradb in muzejev. Do sedaj je bilo popravljenih oziroma obnovenih velikih muzejev in zgodovinskih zgradb. Trenutno imamo 119 pokrajinskih muzejev, medtem ko jih je bilo prej 31. Poznavalci muzejev trdijo, da so presenečeni nad veliko marljivostjo, katero nabira in hrani celokupno ljudstvo in sovjetska vlada dragocene umetniške spomenike. Naša Eremitaža (prva umetniška galerija v Petrogradu) je podvojila svoje zbirke.

Imamo tudi glasbene zavode. Število teh šol je sicer tako kakor prejšnje, toda število študentov je poskočilo na 9000 tisoč.

Pod sovjetskimi režimom se je dvignilo gledališče na visoko stopnjo. Naj nudijo sledeče številke majhno sliko o našem uspehu: Francija poseduje le 113 pokrajinskih gledališč, medtem ko jih ima Rusija samo v guberniji Kostroma 400. V Rusiji je takih gledališč nad 3000.

Predolgo bi trajalo, ako bi govoril o ogromnih uspehih, katere smo dosegli na polju otroške vzgoje. V tem letu 1919 smo ustanovili 3623 otroških vrtcev, in sedaj naprej bomo otvorili letno tisoč takih otroških zavodov.

VESTI IZ PRIMORJA.

Ker je zaljubljen, se ustreli. — 19. nov. je našel Franc Žiberna pri Bošketu mladenič, ki je ležal v mlaki krvi in ni dal več znamenja življenja od sebe. V bližini mrlica je bila tudi precej velika pištola. Žiberna se je takoj zavedal, da gre za samomor. Hitel je v bližnje stanovanje, da obvesti telefoničnim putem reševalno postajo o tem dogodku. Na lico mesta je prihitel zdravnik Peperle a stražnikom, toda moral je konstatirati le žalostno smrt. Mlad samomorilec je imel dve globoki rani na levem temenu. V obleki niso našli nikakih papirjev, na podlagi katerih bi bilo mogoče dognati identiteto nesrečnega mladeniča. Po izpovedi sodniške oblasti se je odpeljal truplo v mrtvašnico Sv. Justa v Trstu. Okolu 20. ure se je javil v mestni bolnici delavec Vincenco Busi in je povpraševal tamkaj, ako je bil sprejet med dnevom v bolniško oskrbo njegov brat Cesare Busi, ki ima šele 17 let in stanuje v ulici Tor S. Pietro 14. Vrtar bolnice je pobrskal

po zapisnikih in je našel, da je iskana oseba oni mladenič, ki se je ustrelil pri Bošketu in ki je bil predpoldne prenešen v mrtvašnico Sv. Justa. Prežalostno novice je povedal vrtar bratu samomorileca. Busija so povpraševali, zakaj si je njegov brat pretrgal nit življenja. Izpovedal je sledeče: Mojega brata Cesarja je gnala nesrečna ljubezen v smrt. Strastno je ljubil mlado dekle, katero pa ni hotelo vedeti o Cesarjevi ljubezni. Večkrat je pravil ranjki brat, da mu ni mogoče živeti brez ljubljene dekleta in da si vzame življenje. In revež je storil ravnatoko, kakor je govoril.

Iz sovjetske Rusije.

Kulturno delo. "Izvestja" poročajo, da je bila 17. oktobra otvorjena komunistična univerza v Tamboru. V mestu Wolsku (gubernija Saratov) se otvori univerza v prvi polovici novembra. V Zuzdalu je bilo ustanovljeno zdravilišče za kmete. Svetle, prijazne sobe služijo kot stanovanje bolehnim poljedelcem. Slednji imajo na razpolago tudi prostorno sobo v zborovalni svrhe, knjižnico in čitalnico. Jedilnice odgovarjajo vsem željam in potrebam kmetškega ljudstva.

Gospodarstvo. Osem vasi okrožja Togam je ravnokar dobilo električno razsvetljavo. Zastopniki Rige in Moskve se pogajajo za vpostavitve neposredne železniške zveze med Rigo in Moskvjo Gubernija Arhangelsk se nahaja v oblasti delavcev in kmetov šele sedem mesecev. V teku tega časa je izdelal gubernijski gospodarski svet okolu 300.000 kožuhov in jih izvozil v notranjost Rusije. Na obrežju Belega morja je bilo zgrajenih 11 ladjedelnice, 28 tovarn za šolo in 6 električnih postaj. V več mestih in vaseh je bila napeljana električna razsvetljava. V guberniji se je otvorilo 24 prehranjevalnih zavodov, 22 otroških vrtcev, 10 otroških domov, 150 ljudskih šol in 55 počitniških kolonij za otroke.

Junaštvo Orenburških delavcev. Vseruski osrednji izvrševalni odbor je podaril delavcem me-

sta Orenburga častno zastavo kot priznanje za njihovo junaško obrambo mesta. V letu 1919 so organizirali orenburški delavci lastne polke in so tako rešili mesto pred Kolčakom.

Prehrana. Na zadnji seji petrogradskega izvrševalnega odbora je podal sodrug Kuklin poročilo o prehrani mesta. Prehranjevalne razmere so se vidno izboljšale. Ljudstvo ne bo pogrešalo moke in kruha do bodočeteve in dnevni odmerki hrane ne bodo znižani. Ržji dovoz iz Murmana se je dvignil na jako zadovoljivo stopnjo. Proračun mesta znaša za leto 1921. svoto 25 milijard rubljev proti 21 milijardam iz lanskega leta. "Ekonomičska živenja" poroča, da oddala gubernija Smolensk 467.528 pudov krompirja v državno svrhe.

JAVNA ZAHVALA.

Slavonice Immigrant Bank, 436 W. 23. St., New York: — Cenjens gospoda: —

Dne 27. novembra sem prejel prejemno potrdilo Vaše spoštovane Banke od Nikolaja Kukea, Trig Ozalj Hrvaška, da je prejel mesek tisoč in osem kron katere sem po Vaši banki poslal in ko sem videl podpis Nikole Kukea in podpis občinskega poglavarja gospoda Franceta Juretiča, sem se razveselil, ker sem videl, da je celo poslano svoto prejel in hitim, da v mojem imenu iznesete v javnost i da natisnete v Vaših listih, da bodo rojaki po celi zemlji za to vedeli in se v denarnih stvareh samo Slavonice Immigrant Banky New Yorku posluževali. Jaz bom pa z moje strani vsakemu te povedal in Vas priporočil. Ostajem Vaš hvalečni

Frank Kukea, Box 375, Dunlo, Pa. Dunlo, Pa., 6. decembra 1920.

PRODAJALEC,

dobro znan med trgovci za prodajo našega oljnega polja v Texasu, se potrebuje. Jamčena lastniška pravica našega sveta. Lahko si pridružiš lepe denarje med vašimi prijatelji poštenim potom. Oglasi se še danes pri:

MR. GOLSOM, Room 220 — 30 E. Jackson Blvd.

Josip Kostanjevec

NA SOLNČNIH TLEH.

POVEST.

(Nadaljevanje).

Perko je obljubil vse in pozno ponoči sta se ločila, zadovoljna vsak po svoje.

Prav tistega večera je bila zbrana večja slovenska družba v nemški kavarni. Tam so imeli Slovenci svoje omizje in na razpolaganje slovenske častnike. Tam se je navadno zglasil tudi vsak slovenski gost, ki je v tistih časih posetil Trst. Nocoj je sedel v družbi tudi Podlipnik. Razgovor se je pletel o raznih političnih vprašanjih, med drugimi tudi o nadomestni volitvi za mestni tržaški svet. Razpravljalo se je v konverzacij-skem tonu, kako stališče naj pri tej volitvi zavzamejo slovenski volilci v mestu. In sklenili so, da se volitve ne udeležijo. Ta sklep je treba nanniti vsakemu volilcu posebe ter vplivati nanj, da se ga trdo drži. Vsak izmed navzočih je prevzel v ta namen svoj del volilcev, natančno znanovanih v zapisnikih. In nadejati se je bilo, da se bode po njem ravnala večina.

Podlipnik je bil v tej družbi že star znanec. Pred nekoliko časom ga je bil vsem po vrsti predstavil Demirose in Podlipnik je kmalu začel med njimi nekaj veljati. Zato so mu tudi poverili nalogo, ki jo je bil te dni radovoljno rešil s tem, da je zasnoval nekako narodno delavsko organizacijo onega večera pri Strku. Nocoj pa se je vpisal v Rojansko čitalnico in tako postal njen delavni ud, dokler se ni ustanovila Čitalnica v Trstu samem. O namerah Burlattijevih je on sam obvestil omizje, ki je takoj zavzelo svoje stališče in se takim nakanam uprlo. Kako on sam opravi z Burlattijem, na to niti ni več mislil.

Pozno ponoči se je odpravil z Demirosejem proti domu. Ulice so bile to noč nenavadno prazne; širše nego v resnici so se mu zdele in neznanu dolge in hise višje in lepše nego navadno, sami dvorci in palače.

"Ko gledam te velike hiše in slutil bogastvo, ki se skriva v njih, me vselej obide žalost in mi izgine pogum. Kdo gospodari v njih in iz njih tja daleč po deželi? Kako majhni smo tukaj še Slovenci, skrivajoč se in bivajoč po kletih in podzemeljskih brlogih! Kdaj se dvignemo od tam in zavzamemo takšne prostore ter zagospodarimo v njih? Koliko časa, koliko truda in vztrajnosti, koliko sil, dušnih in telesnih, bo še treba, da se dvignemo na to mesto!"

Kakor sam pri sebi je govoril Podlipnik te besede, polglasno in nerazločno. Toda Demirose ga je razumel.

"Morda preteče manj časa, nego si domisljujete, da bo veljala vaša beseda tudi tukaj", je dejal Podlipniku odločno. "Ali ni začetek že

storjen? Ali se ni nekdo od vaših že dvignil iz lastnega na tako visoko stopnjo? Z delavnostjo in vztrajnostjo, s prirojeno inteligenco in hlastostjo, kakor bi delal čudeže? Pogledite ga Kalistra — ali mislite, da se vam ne more poroditi še več njemu enakih!"

Podlipnik je prijel tovariša za roko.

"Prav pravite. Samo za hipce me je omamila malodušnost. Delo je začeto in rodilo bo stoteren sad. Naš narod je od vekov trpin, je revež in proletarec med narodi. Nikdar se mu ni godilo dobro in privadil se je svojemu trpljenju tako, da niti ne poskusi mu uteči. Prepričan je, da mora biti tak, kakor je in da se ne da pomagati. Ko ga zdramimo iz tega mrtilja, ko mu dokažemo, da ima enake pravice z drugimi, ker ima nova doba, doba vstajenja in preporoda!"

"Todaž bo od teh zidov odmevala, slovenska beseda in nikogar ne bo, ki bi ji mogel ovirati pot", je pristavil Demirose.

"Tiste dni bi hotel doživeti," je dejal Podlipnik sanjavo, postavljajoč se na razpotju od tovariša. —

XII.

Zima je začela siliti vedno niže in niže z gora v deželo. Vrhovi istrskih hribov, ožgani in opaljeni prej ter začneli kakor od dima, so že nadeli bele kme, svetleče se v zimskem solneu. Oddaleč so nemo naznanjali belo kraljico, pošasi prihajajočo s svojim v gorke kožuhe zavitiim spremstvom. Radovedni so se prvi poslani tega spremstva že izprehajali po vencu gora, spletenega okoli nizko ležečega mesta, postajali in razmišljali, kdaj bi bilo primerno, da se napotijo navzdol. Presenečeni pa brčkone po nudečim se jim razgledu, so sklenili, da ostanajo še tam gori in si napravijo šotore. Povabili so burjo v posete in prirejali na večer ob solnčnem zahodu svoje veselice in v ples med veselim žvižganjem in izza ovinkov in iz zasod se oglašajočo godbo. Proti jutru so navadno odvevali in obledeli, da je zeblo do kosti onega, ki je hodil mimo njih, dokler jih ni otajalo novo solnce.

Doli pa so bili topli dnevi kakor spomladni. Pred kavarnami in gostilnami so se o pol-danskih urah solnčili gosti z zadovoljstvom obrčali hribe proti svetlobi, ki je silila na tlak skozi golo vejevje dvorednih dreves.

Miramurski park je to nedeljsko popoldne nudil silko najprestižnega življenja. Nenavadno mnogo ljudstva je izstopilo iz vsakega vlakna na postaji in se razlilo po senčnih potih vedno zelenega parka. Rahlo, neščno kakor v snu, so se gibale palme in ciprese v lahni, od morja prihajajoči sapi. Vedno zeleni okoliščni listovi, pomešani s temnim iglovjem, so si šepetali med seboj in koketirali z visokimi alonmi in žarčnimi posmihovitimi vrtnicami. Grad pa se je zavaljal v javno minole čase in se sklonil nad enakomerno valovčasto moršico gladino, priškušajoč pripovedovanju, dohajajočemu iz prekomorskih dežel.

(Dolje prihodajlj.)

VABILO NA PRVO VESELICO

katero priredi

SOCIALISTIČNI KLUB ST. 221, J. S. Z.

v Pleasant Valley, Pa. dne 18 decembra 1920.

Preskrbljeno bode z vsem, tako da bode vsaklo postrežen, lačen in žejan. Za plesalce bo igrala izvrstna godba iz Claridge, Pennsylvania.

Ker je to prva veselica, ki jo priredi naš klub, najljubšeje vabimo vse občinstvo iz domače in bližnje okolice, Herminie, Claridge, Export, White Valley in drugih naselbin, da se polnoštevilo udeleže te naše prireditve.

Vstopnina: Za moške 75c, šenske so vstopnine proste. Torej še enkrat; Vsi na veselico 18. decembra!

ODBOR!

VABILO

—NA—

Veliko Veselico z igro "IZ TEMNIH ČASOV"

katero priredi

Slov. Del. Dom na Mozham-Johnstown, Pa.,

dne 24. decembra, 1920.

Uljudno apeliramo do rojakov in rojakinj daljne in bližnje okolice, da pripeljejo seboj tudi mladino, ker k nam bo prišel Miklavž kot vsako leto s bogatimi darili, obiskal nas bo tudi letos, da razveseli mladino s krasnimi darili. S prijeto bode dobro preskrbljeno in dobilo se bo kaj tudi za pod sob.

Prijetke veselice je ob 8:30 zvečer in Miklavž pa pride ob 11. uri. Ko pa Miklavž odide, sledi preta zabava in ples. Igrala bode domača godba iz Maxham, Pa.

Vstopnina za moške je 50c, dame so proste vstopnine.

Torej še enkrat uljudno vabimo pridite vsi!

DIREKTORI.

Od vseh strani prihajajo pohvalna pisma o vsebini, ki jo ima

Ameriški Družinski Koledar LETNIK 1921.

Ako še niste poslali naročila, storite to takoj, predno bo ves razprodan.

Stane: mehko vezan 75c, vezan v platno \$1.00.

Naročila naslovite:

PROLETAREC,

3630 W 20th St.

CHICAGO, ILL.